

Hadislerde Hz. Peygamber'in Eleştirileri¹

Criticism of the Prophet in Hadiths

Recep BİLGİN

ORCID: 0000-0002-2858-3039

Dr. Öğretim Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Hatay/Türkiye,
recepbilgin69@hotmail.com

Makale Bilgisi/Article Info:

Geliş/Received: 08.10.2020 Düzeltme/Revised: 12.12.2020 Kabul/Accepted: 13.12.2020

Araştırma Makalesi / Research Article

Atif / Cite as: Bilgin, R. (2020). Hadislerde Hz. Peygamber'in Eleştirileri, Antakiyat, 3 (2), 164-177

Öz

Eleştiri/tenkit insanlığın doğruyu/hakikati ortaya çıkarmak için hiçbir zaman terk edemeyeceği bir uygulamadır. Başta Kur'ân-ı Kerîm olmak üzere hadisler ve tüm İslâmî ilimlerde tenkit/eleştiri vazgeçilmez bir husustur. Hz. Peygamber, kendilerine dini tebliğ ettiği ve bu doğrultuda yetiştirmeyi hedeflediği sahâbenin, olumsuz eylemleri karşısında onlara insan olmaları açısından yaklaşarak, davranışlarını bu çerçevede değerlendirmiştir. Hadislerde; Hz. Peygamber'in, yanlış fiilleri yapan sahâbe neslini kınama, tahkir etme ve aşağılama gibi tutumlardan kaçınarak, onların sergiledikleri bu tür eylemler karşısında genelde "bazılarına ne oluyor ki şöyle şöyle yapıyorlar", "insanlara ne oluyor ki", "benden değildir", "bizden değildir", "veyl/yazıklar olsun" ve "sizin hayırlınız değildir" gibi farklı cümle kalıplarıyla tenkit ettiği görülmektedir. Çalışmada Hz. Peygamber'in sahâbenin yanlış yapmaları durumunda direkt şahsı hedef almaması, onları rencide etmeden genel ifadeler kullanmak suretiyle kişilerin toplum içerisindeki konumunu da dikkate alarak hem kişiyi hem de müminleri eleştirerek eğitmeyi amaçlaması ve çeşitli olay/durum karşısında takındığı tavır, duyduğu ifadelere verdiği cevap ve yaptığı tenkitlerden örnekler alınarak konu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Tenkit, Olay, Davranış, Ahlâk

¹ Bu araştırma sürecinde TR Dizin 2020 kuralları kapsamında "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde" yer alan tüm kurallara uyulmuş ve yönergenin ikinci bölümünde yer alan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemlerden" hiçbirini gerçekleştirilmemiştir. Ayrıca bu araştırma "Etik Kurul İzni" gerektirmeyen bir çalışmadır.

GİRİŞ

Eleştiri/Tenkrit; “sözün güzel ve kusurlu yanlarını ortaya koymak, paranın gerçeğini sahtesinden ayırmak, kuşun gagasıyla taneleri toplaması ve cevizin içini çıkarmak” gibi anlamlara gelir (İbn Manzûr, 1990: 425-427; Ferâhidî, 2003: 2/255). Terim olarak da; bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla incelemektir (Akalin, 2005: 626). Eleştiri, Kur’ân ve hadislerde örneklerini gördüğümüz bir uygulamadır. Kur’ân, kimseyi sebepsiz yere eleştirmemiş ve eleştiri dairesinin dışında tutmamıştır. Yanlış hareket, kim tarafından gelirse gelsin, aidiyeti ve inancı ne olursa olsun yanlış yapan, Kur’ân tarafından mutlaka uyarılmış veya eleştirilmiş yahut da yadırganıp kınanmıştır. Sahâbe nesli, Hz. Peygamberin örneğinde böyle bir eğitimden geçirilmiştir (Abay, 2018: 4). Bir hadis terimi olarak tenkit; râvilerin, rivayet tekniklerinin ve hadis metinlerinin ilmî usullerle incelenerek, hadislerin sıhhat durumunun belirlenmesi anlamına gelmektedir (Aba, 2016: 134). Bu çalışma Hz. Peygamberin sözlerinin ve fiillerinin kritiği değildir. Onun tarafından yapılan, sahâbîlerin söylediği çeşitli söz ve davranışlara yönelttiği tenkidi içermektedir.

Kur’ân ve hadislerde yer alan ifadelerin kendine has bir dili, anlatım üslûbu vardır. Bazen dolaylı anlatım yollarından teşbih, mecaz, istiare, kıssa ve temsil gibi anlatımlar tercih edilirken bazen de “Allah sever”, “Allah buğz eder”, “küfürdür”, “şirkittir”, “cennetliktir”, “cehennemliktir”, “cennet vacip olur”, “cehennem vacip olur”, “bizden değildir”, “iman etmiş olamaz”, “mümin değildir”, “yazıklar olsun” ve “lanet olsun” gibi doğrudan hüküm ifadeleri kullanılmıştır.

Hz. Peygamber, yanlış fiilleri işleyenleri uyarmak istediğinde, ilgili şahısları halkın içerisinde mahcup etmemiş; muhataplarına kibar ve nazik bir şekilde davranmıştır. İslâm’ın ilke ve prensiplerinin çiğnenmesi durumunda ise kuralları ihlâl edenlerin mevki, makam ve sosyal statülerini dikkate alarak dinin emrettiği şekilde muamelede bulunarak; “benden değildir”, “bizden değildir”, “davranışı bizim gibi değildir”, “ahlâkı, mümin ahlâkı değildir” ve “tam bir mümin değildir” gibi ifadeler kullanmıştır. Bu tür ifadeler; “Müslüman olmanın gereğinin yapılmadığı”, “zaten mümin değildir” ya da “böyle giderse sonuçta bizden olmaktan, yani mümin olmaktan çıkar” gibi anlamlara gelebilir. Yapılan bu yanlış fiilin, “İslâm’ın tasvip ettiği yol olmadığı ancak bunları yapanların “dinden çıkmış” gibi bir anlama da gelmeyeceği ifade edilmiştir. Hz. Peygamber, bir kişinin yaptığı hatayı dikkate alarak bütün müminleri eğitme amacını taşımaktadır. Böyle bir yaklaşımın eğitim açısından etkisi muhakkaktır. Muhatabı daha doğru ve güzel olana yönlendirmek, yanlış ve hatalı olandan alıkoymak eleştirilerin temel noktasını oluşturmaktadır. Bununla beraber eleştiriye maruz kalmak eleştirilenin değerini düşürmediği gibi onun daha güzel bir noktaya ulaşması için yapılmaktadır. Nitekim Hz. Enes’ten gelen bir rivayete göre

“Resûlullah kötü konuşmaz, sövmez ve lanet etmezdi. Birini uyaracağı zaman, “O alını toprak göresiye ne oluyor?” (Buhârî, edeb, 38) diyerek yüzüstü yere kapaklanmayı ifade eden bir Arap deyişini kullanmakla yetinirdi. Bu çalışmada, Hz. Peygamber’in tenkit ettiği hususlar; “ibadet”, “inanç”, “ahlâk”, “aile” ve “sosyal hayat”la ilgili eleştirileri gibi başlıklar altında değerlendirilecektir. Ancak bunlar dışında Hz. Peygamber’in birçok hususta eleştirileri olmasına rağmen bir kısmının sadece başlıkları verilmiştir. Konunun bir makalenin sınırlarını zorlaması, bu alanda daha kapsamlı bir çalışma yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur.

1. İBADETLERİ İLGİLİ ELEŞTİRİLERİ

Hz. Peygamber’in eleştirilerinin en önemlilerinden birisi sahâbenin ibadet anlayışı ve yaptıkları ibadetler hususundadır. Bunları şu başlıklarla açıklamak mümkündür:

1.1. Dinde Aşırı Gidenleri (Ruhbanlık Yapanları) Eleştirisi

Ruhbanlık (dinde aşırı gitmek); Hıristiyanlıkta ortaya çıkan bir inanç ve yaşam tarzı olup fitneden uzaklaşıp dağlara veya mağaralara çekilerek ibadet etme, nefisini arındırma, yalnız yaşama ve kadınlardan uzak durma gibi anlamlara gelmektedir (Gürkan, 2008: 35/204). Hz. Peygamber de Allah’ın helâl kıldığı iyi ve temiz şeyleri kendilerine haram kılmaları ve bundan dolayı haddi aşmaları kısaca ruhban hayatı yaşamaya başlamaları üzerine Müslümanları uyarmıştır. Konu ile ilgili şöyle bir olay nakledilir: *“Ashaptan bazıları Hz. Peygamber’in eşlerine, onun yalnız iken nasıl ibadet ettiğini sordular. Birisi, “Kadınlarla evlenmeyeceğim.”; birisi “Et yemeyeceğim.”; birisi de “Yatakta uyumayacağım.” dedi. (Bu sözler üzerine Resûlullah) şöyle buyurdu: “Bazılarına ne oluyor da bu sözleri söylüyorlar? Halbuki ben namaz da kılarım, uyurum da, oruç da tutarım, tutmadığım da olur; kadınlarla da evlenirim. Her kim benim sünnetimden yüz çevirirse, benden değildir.” (Müslim, nikâh, 5). Hadisin farklı bir varyantı da “Nikâh benim sünnetimdir. Kim benim sünnetime uygun davranmazsa benden değildir. Evlenin, çünkü ben (kıyamet günü diğer) ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim.” (İbn Mâce, nikâh, 1) şeklindedir.*

Hadiste de belirtildiği gibi Hz. Peygamber, dinde aşırı giderek yaptığı ibadetleri az gören ve ondan daha çok ibadet edeceğini ve evlenmeyeceğini söyleyen bu sahâbîlerin yaptıklarını eleştirmiştir.

1.2. Suyu Kullanmayı (Abdest Alırken Suyu Fazla Kullananları) Eleştirisi

İsraf; kişinin kendisinin veya sorumluluğu altındaki malını ve imkânlarını gereksiz yere harcaması anlamına gelir (Kallek, 2001: 23/179). İslâm dini, insanlara verilen imkânları birer emanet kabul etmekte ve bunları Allah’ın rızasını kazanmaya ve mutluluk getirmeye elverişli yerlerde kullanmayı emretmektedir. *“Hz. Peygamber, abdest alan Sa’d’a: “Nedir bu israf?” dedi. “Abdestte israf olur muymuş” diye soran*

sahâbîye Hz. Peygamber “Evet, sen akarsuyun kenarında bulunsan bile” buyurmuş” (İbn Mâce, tahâret, 48; İbn Hanbel, Müsned, 2/221) ve abdest alırken suyu israf eden sahâbîyi eleştirmiş ve suyun en bol olduğu yerde bile israf edilmemesi gerektiğinin altını çizmiştir.

1.3. Namazla İlgili Bazı Konularda Eleştirisi

Namaz; İslâm dininde her müminin günde beş vakit yerine getirmesi gereken bir farz olarak emredilmiştir (Nisâ 4/103). Hz. Peygamber de namaza çok düşkün idi, onu dinin direği olarak nitelendiriyor (Tirmizî, iman, 8; İbn Hanbel, Müsned, 5/231, 233), gözünün nuru kabul ediyor (Nesâî, işretü’n-nisâ, 1; İbn Hanbel, Müsned, 3/128, 199, 285) ve namazda iken sanki dünyaya veda eder ahiret âlemine dalar gibiydi (İbn Mâce, zühd, 15; İbn Hanbel, Müsned, 5/412). O, bir hadisinde; *“Canım kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki ateş yakılması için odun toplanmasını emretmeyi, sonra da namaz için ezan okunmasını, daha sonra da bir kimseye emredip imam olmasını, sonra da cemaatle namaza gelmeyenlere gidip evlerini yakmayı düşündüm.”* (Buhârî, ezan, 29, 34; Müslim, mesâcid, 251-254) buyurmaktadır. Hz. Peygamber konu ile ilgili diğer bir hadisinde; *“Allah size bir namaz ihsan etti. O namaz, sizin için kızıl develerden daha hayırlıdır. O, vitirdir. Onu sizin için yatsı ile fecrin doğuşu (sabah namazı vaktinin girişi) arasına koydu” ve “Vitr haktır (sabittir), vitir kılmayan bizden değildir.”* (Ebu Davud, vitr, 2) buyurmaktadır. Peygamber’in namazı cemaatle kılmayanların evlerini gerçek manada yakmayacaktı fakat cemaatle namazın terkedilmesinin ne kadar yanlış bir durum olduğunu en üst perdeden dile getirmekte ve cemaati ve vitir namazını kılmayanları eleştirmektedir.

1.4. Cenazeye Ağıtta Aşırıya Kaçanları Eleştirisi

Niyâha/Ağıt; ölen kişinin ardından yas törenine katılanları ağlatmak amacıyla nağme ile terennüm edilen sözler; söylenen şiir, şarkı ve türkülere denir (Uludağ, 1998: 1/470). İslâm dini âdâb ve erkânına yakışmayan feryat ve figanları yasaklamış, taşkınlık yapmadan inleyip sızlanarak ağlamayı mubah saymıştır. Konu ile ilgili; Hz. Peygamber; *“(Ölenlerin ardından) avuçlarıyla yanaklarını döven, yakalarını yırtan ve câhiliye âdeti olarak bağırıp feryat eden kimse bizden değildir.”* (Buhârî, cenâiz, 35) buyurmuş ve ölünün arkasından kendini hırpalayarak zarar veren, yaka paça yırtan ve bağırıp feryat eden kimselerin yaptığını câhiliye âdeti nitelendirmiş ve eleştirmiştir.

1.5. Zekât Memuruna Verilen Hediye Hususunda Eleştirisi

Kur’ân’da zekât verilmesi gereken sınıflardan birisi de zekât memurlarıdır (Tevbe 9/60). Ancak bu memurlar sadece zekât toplamakla görevlidirler ve görevleri esnasında herhangi bir hediye alamazlar. Konu ile ilgili hadiste; Hz. Peygamber, *“İbnü’l-Lütbiyye’yi zekât için görevlendirmişti. Bu zat daha sonra bazı mallarla gelip Resûl-i Ekrem’e; “Şu size aittir, bu da bana hediye olarak verildi” demişti. Bunun üzerine Resûlullah “Benim görevli olarak gönderdiğim bir memura ne oluyor ki “Şu*

size aittir, bu da bana hediye olarak verildi.” diyebiliyor! Bu kişi babasının veya anasının evinde otursaydı da bir baksaydı kendisine yine hediye verilir miydi yoksa verilmez miydi?” (Buhârî, hıyel, 15; hibe, 17; Müslim, imâre, 26) buyurarak görevi esnasında hediye alan zekât memurlarını eleştirmiş ve buna hakkı olmadığını bildirmiştir.

2. İNANÇLA İLGİLİ ELEŞTİRİLERİ

Hz. Peygamber’in sahâbeye yönelttiği eleştirilerin bir kısmı da onların inançları konusundadır. Bunları şu başlıklarla açıklamak mümkündür:

2.1. Hz. Peygamber’in Emrini Dikkate Almayanları Eleştirisi

Allah bütün müminlerin, Resûlullah’a tabi olmasını emretmekte (Nisâ 4/69-70; Enfâl 8/20) ve buna uymayanları uyarmaktadır. Dolayısıyla her müminin Allah ve resulünün emrine uyması, üzerine aslî bir görevdir. Bu görevi yerine getirmeyenlerle ilgili şu olay örnek olarak verilebilir: *“Nebî yaptığı bir şeyin yapılmasına ruhsat verdi. Fakat bir kısım Müslümanlar onu yapmaktan uzak durdu. Onların bu durumu Nebî’ye ulaştı. Bunun üzerine Resûlullah şöyle buyurdu: “Bazılarına ne oluyor ki benim bizzat işlediğim (ve yapılmasına ruhsat verdiğim) bir şeyi işlemekten (hoşlanmıyor ve) çekiniyorlar. Allah’a yemin ederim ki ben Allah’ı onlardan daha iyi bilir ve Allah’a karşı onlardan çok daha fazla haşyet duyarım.”* (Buhârî, i’tisâm, 5; edeb, 72; Müslim, fedâil, 128; İbn Hanbel, *Müsned*, 6/45, 181). Başka bir örnekte ise; *“Resûlullah’ın, sahâbeye arka arkaya oruç tutmamalarını söylemesi neticesinde ashaptan bazıları; “O halde sen niçin arka arkaya oruç tutuyorsun? dediler. Hz. Peygamber de; “Ben sizin gibi değilim. Rabbim beni doyurur ve içirir” dedi. Ashab, böyle bir açıklama karşısında bile arka arkaya oruç tutmaktan vazgeçmedi. Resûlullah, onlara doğru yolu göstermek için onlarla birlikte arka arkaya iki gün iki gece oruç tuttu. Daha sonra hilâli gördüler. Hz. Peygamber; “Hilâlin görülmesi gecikseydi, onlara ders vermek ve yaptıkları işin yanlış olduğunu göstermek için arka arkaya oruç tutmalarını artırırdım”* (Buhârî, i’tisâm, 5) buyurdular. Bu örneklerde de görüldüğü gibi Hz. Peygamber yapılmasını emrettiği şeyleri yapmayanları eleştirerek uyarılmış ve onlara doğruyu göstermeye çalışmıştır.

2.2. Emir bi’l-Ma’rûf Nehiy ani’l-Münker Yapmayanları Eleştirisi

Emir bi’l-ma’rûf nehiy ani’l-münker; iyilikleri emredip kötülükleri vazgeçirmeye çalışma yönündeki faaliyetler için kullanılan bir tabirdir. İyi ve doğru olarak kabul edilen inanç, düşünce ve davranışlara ma’rûf; yanlış, İslâm dinine yabancı, Müslüman toplum tarafından yadırganan inanç, düşünce ve davranışlar için de münker kavramı kullanılmaktadır. Kaynaklar iyiliğin yaygınlaştırılması, kötülüğün önlenmesi ve faziletli bir toplumun oluşturulması ve yaşatılması için gösterilen faaliyeti emir bi’l-ma’rûf nehiy ani’l-münker şeklinde formülleştirmiş ve âlimler bu faaliyetin farz olduğunda birleşmişlerdir (Çağırıcı, 1995: 11/138-141). Konu ile ilgili hadiste *Resûlullah*

“Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı göstermeyen, iyiliği emredip kötülükten sakındırmayan bizden değildir.” (Tirmizî, birr, 15) buyurarak, iyiliği emredip kötülükten sakındırma görevini yerine getirmeyenleri eleştirmiştir.

2.3. Büyü Yapan ve Yaptıranları ve Çeşitli Batıl İnançlara İnananları Eleştirisi

“Büyü; “tabiatüstü gizli güçlerle ilişki kurularak yahut kendilerinde gizli güçler bulunduğu inanılan bazı tabii nesnelere kullanılarak zararlı, faydalı veya koruma gayeli bazı sonuçlar elde etmek için yapılan işler” şeklinde tarif edilir (Tanyu, 1992: 6/501-506). İslâm dini büyük günahlar arasında kabul ettiği büyücülüğe şiddetle karşı çıkmış, ayet ve hadislerin genel muhtevası göz önünde bulundurulduğunda sihrin bazı çeşitlerinin olağanüstü bilgi ve güç iddiasına dayanması sebebiyle tevhide aykırı bir inanç olarak değerlendirmiştir. Nitekim hadislerde sihir, helâk edici yedi büyük günahtan biri kabul edilmiş (Buhârî, vesâyâ, 23; tıb, 48; Müslim, iman, 145) ve yasaklanmıştır (Çelebi, 2009: 37/170-17). Konu ile ilgili hadiste Hz. Peygamber; *“Bir şeyde ya da bir kişide uğursuzluk arayan, kâhine inanan, büyü yapan, bunun için düğümler atan bizden değildir. Bir kâhine gidip onun dediğine inanan, Muhammed’e indirileni inkâr etmiş olur.”* (Bezzâr, 2007: 9/52) buyurarak sihir ve büyü ile uğraşanları eleştirmiş ve bunlara inanmayı İslâm dinini inkâr etmekle eşdeğer görmüştür.

3. AHLÂK İLE İLGİLİ ELEŞTİRİLERİ

Bir Müslüman için İslâm’ın emrettiği ahlâkî kurallara uymak vazgeçilmez öneme sahiptir. Hz. Peygamber de ahlâkî zafiyet gösteren sahâbe(ler)e eleştiriler yöneltmiştir. Bunları şu başlıklarla açıklamak mümkündür:

3.1. Yalan Söyleyip Yanlış Hüküm Verdirmek İsteyenleri Eleştirisi

İslâm dininde yalan söylemek, yedi büyük günahtan biri olarak kabul edilmekte ve sakındırılmaktadır (Mü’min 40/28; Zâriyât 51/10; Müslim, birr, 103-105; Ebu Davud, edeb, 71; İbn Hanbel, *Müsned*, 4/183). Hz. Peygamber, bir devlet başkanı/kadı olarak insanlar arasında hüküm verirken adaletli davranmış ve hiçbir zaman haksızlık yapmamıştır. Ancak davalarında yalan söyleyerek sonucu lehine çevirmeye çalışanları *“Kim hakkı olmayan bir şeyi iddia ederse, bizden değildir ve o kişi cehennemdeki yerine hazırlansın.”* (İbn Mâce, ahkâm, 6) buyurarak bu kimselerin iman ehliyle bağdaşmayan bu hareketlerinden dolayı İslâm toplumunun bir parçası olmaya layık olmadıklarını ve cehennem ehli olmaya layık olduklarını belirtmiştir.

3.2. Sözünde Durmayanlarla İlgili Eleştirisi

İslâm dinine göre insanın verdiği sözde durmaması, münafıklık alameti olarak kabul edilmiştir (Buhârî, iman, 24; Müslim, iman, 106; Ebu Davud, sünnet, 15; Tirmizî, iman, 14; Nesâî, iman, 20). Hz. Peygamber *“Söz, borçtur. Yazıklar olsun söz verip de sözünde durmayana, yazıklar olsun söz verip de sözünde durmayana, yazıklar olsun”*

söz verip de sözünde durmayana.” (Taberânî, *Mu’cemü’l-evsat*, no: 3514; Deylemî, *Firdevs*, no: 4228) buyurarak insanların verdiği sözü yerine getirmeleri hususunu itikadî olarak değerlendirmek suretiyle ne kadar önemli olduğunu bizlere göstermektedir.

3.3. Yaptığı İşlerde Dürüst Olmayanları Eleştirisi

Her insanın günlük hayatında yaptığı işlerde dürüst olması gerektiği gibi başkalarından da bunu beklemesi en tabii hakkıdır. Ancak bir kısım insanların böyle olmadığı da bir gerçektir. Konu ile ilgili hadiste; *“Hz. Peygamber çarşıda dolaşırken buğday satan birinin buğday yığınının elini kontrol amacıyla daldırınca parmakları ıslanmıştı. Bunun üzerine, sahibine, “Bu ne?” diye sormuş, o da “Malım yağmurda ıslandı ey Allah’ın Elçisi!” dedi. Ancak Hz. Peygamber; “Madem öyle, ıslak kısmını insanlar görsün diye yığının üstüne koysaydın ya!” diye uyardıktan sonra; “(İnsanları) aldatan benden değildir.”* (Müslim, iman, 43, 164; Ebu Davud, icâre, 50; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/50, 242, 417) buyurarak yaptığı işte dürüst olmayanları eleştirmiş ve böyle yapanların hakiki mümin olamayacağını belirtmiştir.

3.4. Hayvanlara Kötü Muamele Yapanları Eleştirisi

Kur’ân’da hayvanların da insanlar gibi birer ümmet olduklarından (En’am 6/38) ve insanlara olan faydalarından (Nahl 16/5, 7, 8) bahsedilir. Hz. Peygamber de hadislerde hayvanlara gösterilmesi gereken merhametten, onları sevip okşamaya, yavrularının bakım ve korunmasına, eziyet ve hakareti yasaklamaya, gıda ve temizliklerine önem vermeye kadar pek çok hususta tavsiyelerde bulunmuştur (Canan, ts.: 6/301; Dilek, 2008: 201-210; Çalışkan, 2020: 119-128). Konu ile ilgili bir kısım hadislerde şöyle buyurulmuştur: *“Bu dilsiz hayvanlar hakkında Allah’tan korkun.”* (Ebu Davud, cihat, 44). *“Resûlullah, bindiği deveye beddua eden bir kadının hayvandan aşağı indirilmesini istemiştir.”* (Müslim, birr, 80). *“Resûlullah hayvanlara hakaret edilmesini, onların özellikle başlarına vurularak dövülmelerini ve yüzlerine damga basılmasını yasaklamıştır.”* (Müslim, libâs, 106). Hadislerden de anlaşılacağı üzere Hz. Peygamber; hayvanlara kötü muamelede bulunmayı yasaklamış ve böyle yapanları eleştirmiştir.

3.5. Elbiseyi Böbürlenme Maksudıyla Giyenleri Eleştirisi

Arap geleneğinde insanların elbiselerinin uzun olması ve yerde sürünmesi kibir olarak kabul edilmekteydi. İslâm dini gelince Hz. Peygamber böyle yapanları eleştirmiş ve bunun doğru bir davranış olmadığını belirtmiştir. Konu ile ilgili hadiste; *“Resûlullah “Allah, Kıyamet günü, büyükenerek elbisesini sürüyenin yüzüne bakmayacaktır.”* Bir diğer rivayette de *“Elbisesini çalımla sürüyene bakmayacaktır”* buyurmuştur (Buhârî, libâs 1, 2; edeb, 55; Müslim, libâs, 42, Tirmizî, libâs, 8). Abdullah b. Ömer’in Hz. Peygamber’den rivayetine göre erkeklerin giydiği elbisenin eteği, baldırların yarısına kadar uzayabilir, daha aşağı sarkması doğru değildir

(Müslim, libâs, 47). Hz. Ebu Bekir, elbisesinin bazen kemerinden aşağı sarktığını söyleyince, Hz. Peygamber “*Sen bu işi böbürlenerek yapanlardan değilsin*” (Buhârî, libâs, 2) diyerek onun rahatlamasını sağlamıştır. Bu da gösteriyor ki aşırı derecede uzun elbiseler, kibir ve gurura sebep olduğu için yasaklanmıştır. Hadislerde de belirtildiği gibi Hz. Peygamber, yeni/uzun elbise giyerek kibirlenen/gururlanan insanları eleştirmiş ve uyarmıştır.

4. AİLE İLE İLGİLİ ELEŞTİRİLERİ

İslâm dinine göre aile toplumun temelidir. Çocuklar her türlü emir ve yasakları ailelerinde öğrenirler. Müslüman, aileye önem vermeli ve çevresine örnek olmalıdır. Hz. Peygamber, sahâbeden bazılarının ailevî kurallara uymaması durumunda muhatapları uyarmıştır. Bu hususları şu şekilde açıklamak mümkündür:

4.1. Kadınlarla İlgili (Saygı, Dövme, Kınama, Aşağılama vb.) Eleştirisi

İslâm, bir insan olarak gerek yaratılış gerekse hak ve sorumluluklar yönünden erkeklerle kadınları eşit ve bağımlı statüde/konumda kabul eder. Kur’ân’da “*Onlar sizin örtünüz siz de onların örtülerinizsiniz*” (Bakara 2/187) buyurulmaktadır. Hz. Peygamber de mümin erkeklere; kadınların haklarını korumaları, onları dövmemeleri, şefkat ve sevgi ile muamele etmeleri hususuna büyük önem vermiş ve bu konularda tavsiyelerde bulunmuştur. (Nisâ 4/19; Nahl 16/58-59; Ahzâb 33/35; Nesâî, cihat, 6; İbn Mâce, nikâh, 50; Dârimî, nikâh, 55). Hz. Peygamber’in getirdiği din ile kadın vakar, şeref ve sosyal statü kazanmış, kadının medenî, sosyal, iktisadî ve hukukî hakları garanti altına alınmış, kadının evlat, eş ve anne olarak statüsü yükseltilecek kadına, erkeğin sahip olduğu birçok hak ve imtiyazlar verilmiştir. Hz. Peygamber konu ile ilgili hadislerinde; *Ey insanlar! Kadınların haklarına riayet ediniz! Onlara şefkat ve sevgi ile muamele ediniz! Onlar hakkında Allah’tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah emaneti olarak aldınız; onların namuslarını ve iffetlerini Allah adına söz vererek helal edindiniz!* (Müslim, hac, 147). Diğer hadislerinde de “*Kadınları dövmeyiniz! Kadınlarını döven kimseler, sizin hayırlınız değildir.*” (Ebu Davud, nikâh, 42; İbn Mâce, nikâh, 51). “*Sizden biriniz karısını, köleyi döver gibi dövmeye kalkışıyor. Belki de o akşam onunla aynı yatakta yatacaktır.*” (Müslim, cennet, 49; İbn Mâce, nikâh, 51) buyurarak kadınlara karşı kötü muamelede bulunanları/dövenleri/haklarına riayet etmeyenleri eleştirmiştir.

4.2. Küçük Çocuklarına Sevgi Göstermeyen Kişiyi Eleştirisi

Kur’ân’da çocuk ve mal sevgisinin dünya hayatının süsü olduğu belirtilmektedir (Kehf 18/46). Dolayısıyla çocuk sevgisi insanın tabiatında var olan bir duygudur. Hz. Peygamber de çocuklara daima önem verir yarının yetişkinleri olacak çocuklara karşı nasıl davranılması gerektiğini öğütlerdi (Müslim, sıyâm, 183; Ebu Davud, büyü’ (icâre), 839). Çocuklara sevgi ile ilgili hadiste; Hz. Peygamber’in, torunu Hz. Hasan’ı öptüğünü gören Akra’ b. Hâbis: “*Ya Resûlellah! Benim on çocuğum var, ben onlardan*

hiçbirini öpmedim.” deyince, Hz. Peygamber şöyle cevap verdi. “Allah senin kalbinden merhamet duygusunu söküp almışsa ben ne yapabilirim? Merhamet etmeyene merhamet edilmez.” (Buhârî, edeb, 18). Hadisin diğer bir varyantında da *“Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze hürmet göstermeyen bizden değildir.”* (Ebu Davud, edeb, 66; Tirmizî, birr ve sıla, 15) buyurulmuştur. Dolayısıyla Hz. Peygamber çocuklara sevgi göstermeyen insanları eleştirmiş ve bunu merhamet duygusu ile ilişkilendirmiştir.

5. SOSYAL HAYATLA İLE İLGİLİ ELEŞTİRİLERİ

İnsan sosyal bir varlıktır ve topluluk halinde yaşar. Bireylerin ve toplum kesimlerinin birbirine karşı, sevgi ve dostluk duygularını güçlendirici, medenî ve ahlâkî davranışları, nezaket ve görgü kuralları vardır. Bunlara “âdâb-ı muâşeret” denir (Yaşar, 2016 (Ek: 1): 34). İslâm dinine göre, bütün Müslümanların bu kurallara uymaları, sosyal hayatın güzelliği açısından elzemdir. Ancak toplum hayatında bazen bu kurallara uyulmadığı da vakidir. Hz. Peygamber bunlara uymayan Müslümanları eleştirmiştir.

5.1. Kendi İrkinin Övenleri (İrkçilik Yapanları) Eleştirisi

İrkçilik; insan topluluklarının kalıtımla geçen bedenî özellikler sebebiyle farklılaştığını ve bu farklılıkların aralarındaki statü ve ilişkinin belirleyicisi olması gerektiğini ifade eden düşüncedir (Şentürk ve Canatan, 1999: 19/124). Her insanın kendi ırkını sevmesi normal bir davranıştır. Ancak kendi ırkını diğer ırklardan üstün görmesi ve diğer ırkları aşağılaması doğru bir davranış değildir ve ırkçılık olarak kabul edilir. Konu ile ilgili Resûlullah ; *“İrkçiliğe çağıran bizden değildir. İrkçilik davası uğruna savaşan bizden değildir. İrkçilik davası uğruna ölen bizden değildir.”* (Ebu Davud, edeb, 111-112) buyurarak ırkçılık yapan kişilerin İslâm toplumunun bir parçası olamayacağına vurgu yaparak onları eleştirmiştir.

5.2. Yahudi ve Hıristiyanlara Benzemeye Çalışanları Eleştirisi

İslâm dini Müslümanların her konuda diğer din mensuplarına benzememeleri gerektiğini belirtmiştir. Hz. Peygamber *“Bizden başkalarına benzemeye çalışanlar bizden değildir. Yahudi ve Hıristiyanlara benzemeyin.”* (Tirmizî, isti’zan, 7). *“Kim müşriklere ait bir toprakta bulunur, onların nevrularına katılır, bayramlarını kutlar ve ölünceye kadar onlarla birlikte bulunursa kıyamet gününde onlarla birlikte haşrolunur”* (Beyhakî. *es-Sünenü’l-kübrâ*, 9/234) buyurarak müminleri uyarılmış ve kadınlardan erkeklere erkeklerden kadınlara ve Müslümanlardan Yahudi ve Hıristiyanlara benzemeye çalışanları (onların çeşitli törenlerine katılanları) eleştirmiştir.

5.3. Ganimet Dağıtımına Razi Olmayan Sahâbîyi Eleştirisi

Ganimet; “savaş yoluyla gayri müslimlerden ele geçirilen her türlü mala denir. Ganimet mallarının dağıtımı ise devlet başkanı veya yetkili kıldığı kumandanın önce

her askere öldürdüğü düşmanın at, silâh vb. mallarını daha sonra da savaşta üstün başarı gösterenlere vadettiği şeylerin (nefel) verilmesi, geriye kalan malların beş eşit paya ayrılarak bunun beşte dördünü savaşa katılanlara, beşte birini de Enfâl sûresi 8/41. âyetinde zikredilen hak sahiplerine verilmek üzere saklanması şeklinde uygulanır (Erkal, 1996: 13/351-352). Hz. Peygamber de böyle yapmış ancak Huneyn Savaşı ganimetlerini taksim ederken sahabeden bazıları buna karşı çıkmıştır. Hz. Peygamber bu olayda görüldüğü gibi yaptığı taksime razı olmayan kişi ve kişileri eleştirmiş ve “Allah ve resulü de adaletli olmazsa hiç kimse adaletli olmaz” diyerek uyarmıştır. (Buhârî, edeb, 53; Müslim, zekât, 145).

6. ÇEŞİTLİ FİİLLERİ/KÖTÜLÜKLERİ/AHLÂKSIZLIKLARI YAPANLARA DAİR ELEŞTİRİLERİ

Hz. Peygamber yukarıda saydığımız; ibadet, inanç, ahlâk, aile ve sosyal hayat gibi hususlar dışında birçok konuda Müslümanları eleştirmiş ve uyarmıştır. Bunların dışında çeşitli fiilleri/kötülükleri/ahlâksızlıkları yapanlara dair eleştirilerini de şöyle sıralamak mümkündür:

Hz. Peygamber; Müslümanlara karşı silah doğrultanları (Buhârî, fiten, 7; Müslim, iman, 42, 43), başkasının malını yağmalayan, zorla alan ve bunlara yardımcı olanları (Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 5/240), kadın ile eşinin arasını bozanları (Ebu Davud, talâk, 1; edeb, 125; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/397; 5/352), kendine ait olmayan bir şeyin kendisinin olduğunu iddia edenleri (Müslim, iman, 27), zalim devlet idarecilerini destekleyen, onların yalanlarını doğru kabul eden, haksızlıklarında onlara yardım edenleri (Tirmizî, fiten, 72; Nesâî, bey'at, 35, 36; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/92), emanete ihanet edenleri (Ebu Davud, eyman ve'n-nüzür, 6; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/352), at üzerine bahis (at yarışı) oynayanları (Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 5/268), sakalını tıraş eden, dövme yaptıran ve (burnunu) deldirenleri (İbn Hibbân, *Sahîh*, hadis no: 3151), hadımlaştırılan ve hadımlaştırılanları (Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 5/257), Müslümana karşı kibirlilik gösterip kötü davranan ve eksiklik, kusur/ayıp arayanları (İbn Adî, 1985: 6/430; İsfahânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 7/143; Beyhakî, *Şuabü'l-îmân*, 797), tegannî (içli, hoş edalı) ve yüksek sesle Kur'ân-ı Kerîm'i okumayanları (Buhârî, tevhit, 4; Ebu Davud, sücûdü'l-Kur'ân, 20), bıyıklarını kısaltmayanları (Taberânî, *Mu'cemü'l-evsat*, 7/36), misvak kullanmayanları (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/444), Hz. Peygamber'den duyduğunu, mana bütünlüğü olmadan sözün bir kenarından rivayet edenleri (İbn Adî, 1985: 9/101), para ve elbisenin kulu olanları (Buhârî, cihat, 70), şerrin anahtarları olan kimseleri (İbn Mâce, sünnet, 19), insanları güldürmek için yalan söyleyenleri (Ebu Davud, edeb, 80; Tirmizî, zühd, 10; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/353), başkalarını övenleri (Buhârî, edeb, 95) ve karşıdakinin sözünü bastıran, yapmadıklarını bildikleri halde yaptık diye ısrar edenleri (Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 10/194) eleştirmiştir.

SONUÇ

İslâm tarihinde eleştiri/tenkit faaliyetinin gerek âlimler arasında reddiye yazmakla gerekse insanlar arasında çeşitli münakaşalarla ortaya çıktığı söylenebilir. Hatta bu faaliyet ilâhî irade ve elçi tarafından da gerçekleştirilmiştir. Kur'ân ve hadislerde insanlara yönelik birtakım eleştiri ifadeleri çeşitli formatlarda yer almıştır. Eleştiri/tenkit faaliyetinde dikkat çeken husus; uyarı yapıldıktan sonra ödül/ceza şeklinde devam eden ifadelerdir. Bazı durumlardan sakındırılması veya emredilmesinin ardından bu kalıplar yer almıştır.

Farklı başlıklar altında verdiğimiz birçok hadiste görüldüğü üzere eleştirilerdeki temel ifadenin İslâm dininde gidişatı daha iyiye yönlendirmek olduğu rahatlıkla söylenebilir. Nitekim Allah Teâlâ, Hz. Peygamber'i emrolunduğu görev üzere insanları hidayet yoluna sevk ve bu yolda sebat etmesini istemektedir. Zira aksi düşünülemediği gibi doğru tarafı da rahatlıkla kavranabilmektedir. Hz. Peygamber'in Müslümanları din üzere sabit olabilmeleri için çekinmeden uyardığı görülür. Bu uyarılar, gıybet veya azarlama şeklinde değil genel olarak topluma hitap eder şekildedir ve sınırları korunmuştur.

Doğruyu tebliğ etme yanında yanlışı da düzeltme görevi (emir bi'l-ma'rûf ve nehiy ani'l-münker) olan Hz. Peygamber'in hadislerde anlaşıldığı gibi birçok farklı konuda eleştiri yaptığı görülmektedir. Hz. Peygamber tarafından, birtakım fiilleri yapanların aşırı derecede uyarıldığı, birtakım fiillerde ise uyarı niteliğinin daha az oranda olduğu görülmektedir. Bu da eleştirilerin derecesini göstermesi bakımından önemlidir. Çalışmada Hz. Peygamber'in bir kısım başlıklar altında değerlendirdiğimiz eleştirileri dışında sadece başlıklarını verdiğimiz hususların da incelenmesi ve değerlendirilmesi akademik çalışmalar açısından önemlidir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Aba, V. (2016). Duygusal Yakınlık Bağlamında Nesnel Cerh Uygulama Örnekleri (Baba-Oğul/Hoca-Talebe Özelinde), *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 16(2), 125-156.
- Abay, A. (2018), Kur'an'a Göre Mü'minlerin Eleştirilebilirliği Meselesi, *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 32, 1-31.
- Akalın, Ş. H. (2010). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Arslan, İ. (2011). Kur'ân'da Eleştiri Kültürü: Peygamber Örneği, *EKEV Dergisi*, 15(48), 91-106.
- Ahmed b. Hanbel, E. A. A. B. M. (2001). *Müsnedü'l-İmâm Ahmed b. Hanbel*. thk. Şuayb el-Arnâût-Âdil Mürşid-Âmir Gadbân. Beyrut: Müessesetü'r-risale.
- Buhârî, E. A. M. B. İ. (2002). *el-Câmiu's-sahîh*. thk. Muhammed Züheyr b. Nâsır. Beyrut: Dâru tavgî'n-necât.
- Beyhakî, A. B. H. (2003). *es-Sünenü'l-kebîr*. thk. M. A. Atâ. (3. baskı). Beyrut: Dârü'l-kütübü'l-ilmîyye.

- _____. (2003). *Şuabü'l-îmân*. thk. A. A. Hâmid. Küveyt: Mektebetü'r-Rüşd li'n-neşr ve't-tevzi'.
- Bezzâr, E. B. A. B. A. (2007). *el-Bahrü'z-zehhâr*. nşr. M. Zeynullah, Medine: Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem.
- Canan, İ. (ts.). *Hadis Ansiklopedisi Kütüb-i Sitte*. Ankara: Akçağ Yay.
- Çağırıcı, M. (1995). "Emir bi'l-Ma'rûf Nehiy ani'l-Münker". *DİA*, TDV Yay., XI, ss. 138-141.
- Çalışkan, N. (2020). *Kur'an'da Çevre Algısı*. Ankara: Araştırma Yay.
- Çelebi, İ. (2009). "Sihir". *DİA*, TDV Yay., İstanbul, XXXVII, ss. 170-172.
- Deylemî, Ş. B. Ş. B. Ş. (1986). *el-Firdevs bi me'sûri'l-hitâb*. thk. es-Saîd b. Bisyûnî Zeğlûl. Beyrut: Dârü'l-kütübü'l-ilmîyye.
- Dilek, M. (2008). Hadislerde Hayvan Bedenlerine Eziyete Engel Olma Örnekleri, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13(20), 201-210.
- Ebu Davud, S. B. E. (ts.). *Sünen*. thk. M. M. Abdulhamid. Beyrut: el-Mektebetü'l-asriyye.
- Erkal, M. (1996). "Ganimet". *DİA*, TDV Yay., İstanbul, XIII, ss. 351-352.
- Ferahidi, H. B. A. (2003). *Kitâbü'l-ayn*. Beyrut: Dârü'l-kütübü'l-ilmîyye.
- Gürkan, S. L. (2008). "Ruhban". *DİA*, TDV Yay., İstanbul, XXXV, s. 204.
- Heysemî, E. H. N. (ts.). *Mecma'u'z-zevâ'id ve menba'u'l-fevâ'id*. Beyrut: Dârü'l-kütübü'l-ilmîyye.
- İbn Adî, E. A. A. B. A. C. (1985). *el-Kâmil fi'd-duafâi'r-ricâl*. y.y..
- İbn Hibbân, M. B. M. (1993). *Sahîhu İbn-i Hibbân bi tertîbi İbn-i Bilbân*. thk. Şuayb el-Arnaût. (2. Baskı). Beyrut: Müessesetü'r-risâle.
- İbn Mâce, E. A. M. B. Y. (1975). *Sünenü İbn Mâce*. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî.
- İbn Manzûr, E. F. M. (1990). *Lisânü'l-Arab*. Beyrut: Dâru Sâdir.
- Kallek, C. (2001). "İsraf". *DİA*, TDV Yay., İstanbul, XXIII, s. 179.
- Mâlik b. Enes, B. M. B. A. (2004). *el-Muvatta'*. thk. Muhammed M. el-A'zamî. Abu Dabi: Müessesetü Zayid b. Sultan.
- Müslim, E. K. N. (1956). *Sahih-i Müslim*. thk. Muhammed F. Abdülbâkî. Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî.
- Nesâî, E. A. A. B. A. (1986). *Sünenü'n-Nesâî*. thk. Abdülfettah Ebu Gudde. (2. baskı). Beyrut: Mektebetü'l-matbûati'l-İslâmiyye.
- Şentürk, R. ve Canatan, K. (1999). "İrkçılık". *DİA*, TDV Yay., İstanbul, XIX, s. 124.
- Taberânî, E. K. M. (1994). *el-Mu'cemü'l-kebîr*. thk. Hamdi b. A. es-Selefi. (2. baskı). Kahire: Mektebetü İbn Teymiyye.
- _____. (ts.). *el-Mu'cemü'l-evsat*. thk. Târik b. İvedillâh b. Muhammed-A. b. İbrâhîm el-Hüseynî. Kahire: Dârü'l-Harameyn.
- Tanyu, H. (1992). "Büyü". *DİA*, TDV Yay., İstanbul, VI, ss. 501-506.
- Tirmizî, E. İ. M. B. İ. (1975). *Sünen*. thk. Ahmed M. Şâkir. (2. baskı). Kahire: Mustafa el-Halebî.
- Uludağ, S. (1998). "Ağıt". *DİA*, TDV Yay., İstanbul, I, s. 470.
- Yaşar, F. T. (1996). "Adâb-ı Muâşeret". *DİA*, TDV Yay., İstanbul, Ek: 16, s. 34.

Extended Abstract

Criticism of the Prophet in Hadiths

Criticism/Tanqit is a practice that humanity can never abandon to reveal the truth. Criticism is an indispensable issue in hadiths, especially in the Quran, and in all Islamic sciences. Critical works, which are widespread in various fields today, have an important place in the field of research. In this respect, if our attitude towards people who are criticized or various rumors is to think about the criticism and learn a lesson for ourselves instead of rejecting that criticism, we will do the most useful action. The Prophet, who is moralized by the morality of the Qur'an, who has the highest morality, has also had educational criticisms in this regard. As a matter of fact, the Prophet approached the companions, whom he conveyed the religion to them and aimed to train in this direction, in terms of being human in the face of their negative actions. Avoiding attitudes such as condemning, insulting, and humiliating the generation of Companions who committed the wrongful acts of the Prophet in the hadiths, in general; It is seen that he criticizes them with different sentence patterns such as "what is happening to some people like this", "what is happening to people", "not from me", "not from us", "vayl / woe" and "not good for you".

The categorical evaluation of the criticisms in the study is examined in six sections. About worship; He warns those who devote themselves to the clergy by going to the clergy, against using water moderately even when making wudu with the motto "Do not waste water while making wudu even if you are near the river", other issues that need to be considered about prayer, the value of the zakat establishment, and the understanding of keeping moderation in funerals criticisms of nature took place. About faith; In terms of the fact that the Messenger of Allah is our only leader, he has criticized those who do not heed his order in certain matters, those who command the good that is wajib upon everyone and does not abrogate the evil, and those who are prohibited by Islam and who do magic. Regarding morality, He has criticized those who want to lie and make false judgments as a result, those who do not keep their promises, those who do not behave honestly in their actions, those who mistreat animals, and those who wear the dress to brag. Regarding the family, there have been criticisms of the Bedouin who do not respect women who are entrusted to us by Allah, who beat, condemn, and humiliate them, and behave mercilessly towards young children. Regarding social life, He criticized those who praised their race-racism, those who tried to resemble the People of the Book (Jews and Christians) and those who questioned the Prophet's justice and did not agree to the distribution of spoils. Finally, in order not to exceed the scope of the study, it was stated what other criticisms exist in the literature, and the exact events and texts were not given. These are briefly given as follows; Those who aim Muslims, those who plunder someone else's property and protect them, those who cause trouble in the relationship between the woman-slave-master, those who claim that they own someone else's property, those who support the head of the unfair state, those who take their lies true and those who help them in unfair situations, those who betray their trust those who marry slaves and their concubines, those who bet on a horse, those who shave their beards, those who have a tattoo, those who have their nose pierced,

those who do and have castration, those who are arrogant towards their religious brother and seek his defects and faults, those who do not read the Quran in a good way. We know that those who do not shorten their mustache, those who do not fully evaluate a narration he heard from the Prophet but narrate only one side of them, those who are prisoners of money and clothes, those who are evil, those who lie just to make people laugh, those who praise others, those who suppress the word of the addressee, and finally He has criticized those who insist that we did so.

The Prophet's aim to educate both the person and the believer by criticizing both the person and the believers in the society by using general expressions without offending them in case of wrongdoing by the Companions, and the attitude he took in the face of various events/situations, his response to his statements and his The subject was evaluated by taking examples of criticisms.

Keywords: Hadith, Criticism, Event, Behavior, Morality.